

BIULETYN

KOŁA MIŁOŚNIKÓW DZIEJÓW GRUDZIĄDZA
KLUB „CENTRUM” SPÓŁDZIELNI MIESZKANIOWEJ

Rok XIX: 2021

Grudziądz, dnia 12.05.2021 r.

Nr 12 (690)

1234. spotkanie

dr Jerzy Krzyś

PIERWSZA HONOROWA OBYWATEL GRUDZIĄDZA

Jest nią od 1992 roku śp. lek. med. Salomea Izabela SUJKOWSKA. Dotychczas ukazało się drukiem wiele Jej życiorysów, ale ten poniżej chyba jako pierwszy opiera się na dokumentach, zgromadzonych w archiwum Fundacji gen. br. Elżbiety Zawackiej w Toruniu.

S. Sujkowska urodziła się 11 maja 1912 roku w Grudziądzu. Obecnie minie 25 lat od Jej śmierci oraz 120 lat od początku życia. Rodzicami byli dr med. Jan Sujkowski (1875-1935), major rezerwy WP, znany lekarz grudziądzki oraz Bronisława z domu Kuechler (1887-1953). Rodzina Sujkowskich (dwie córki i syn) mieszkała przy ul. Groblowej 54, na i piętrze. (Dom ten został wysadzony w 1945 roku przez Niemców, gdy organizowali obronę na linii Trynki. Dzisiaj jest tam trawnik). Salomea spędziła lata dziecięce i szkolne w rodzinnym mieście, ale potem uczyła się w słynnym Zespole Szkół Sióstr Urszulanek Unii Rzymskiej w Rybniku na

Salomea Sujkowska

Śląsku. Tam uzyskała świadectwo dojrzałości w maju 1931 roku. Następnie studiowała na Wydziale Lekarskim Uniwersytetu Poznańskiego w latach 1931-1937, zakończone dyplomem lekarza medycyny w dniu 27 listopada 1937 roku.

Od razu rozpoczęła pracę w Szpitalu Miejskim w Grudziądzu jako asystent na oddziale wewnętrznym (ordynator dr Rutkowski). Nie stroniła też od chirurgii, czego dowodem było zaopatrywanie rannych żołnierzy polskich z bitwy nad Osą w dniach od 1 – 4 września. W tym czasie szpital wojskowy i miejski zostały już ewakuowane. Została sama ze stażystą, czterema pielęgniarkami i sanitariuszem i bez przerwy przez cztery doby zaopatrywała rannych, a pierwsi zostali przywiezieni już 1. IX, o 6 rano, z nalotu na baterię przeciwlotniczą na lotnisku. Potem było ich dziesiątki, tak świeżo poszkodowanych żołnierzy, jak i cywilów, przywożonych przez straż pożarną. Wielu z nich zawdzięcza życie młodej lekarce.

Legitymacja członkowska PTTK Salomei Sujkowskiej

Salomea Sujkowska w czasie okupacji była pozbawiona praw wykonywania zawodu lekarza, ale pracowała nadal w Szpitalu Miejskim, najpierw jako laborantka analityczna i fizykoterapii, a potem od grudnia 1939 r. jako laborantka rentgenowska do stycznia 1945 roku. Przez te lata okupacji Ona wraz z matką były łączniczkami i informatorkami miejscowych działaczy konspiracyjnych (co udowodniono) z organizacji Orla Białego, a potem ZWZ i AK-a. Powierzono Jej funkcję kierownika Służby Sanitarnej Inspektoratu Grudziądz. Nie składała jednak przysięgi. Po zaaresztowaniu 6 II 1941 r. koordynatora ruchu konspiracyjnego por. 66.pp Zygmunta Koźlikowskiego, o pseudonimie „Ogrodnik”, działalność konspiracyjna osłabła w dalszych latach. Wobec zbliżania się frontu radziecko-niemieckiego, personel niemiecki i zasoby szpitala ewakuowano już 22 stycznia 1945 r. w głąb Niemiec. Z inicjatywy S. Sujkowskiej urządzono w suterrenach z resztek sprzętu, to jest łóżek, materaców, pościeli i bielizny prowizoryczną izbę chorych. Jedynym lekarzem była właśnie Ona i współpracujących kilka pielęgniarek. Podopiecznych stale

Papieski medal "Pro Ecclesia et Pontifice"

przybywało jak chorych z ostrymi stanami, a zwłaszcza tymi zimowymi (np. powikłane zapalenia płuc), a także ranni wskutek stałego ostrzału miasta, bombardowań i walk ulicznych, (bo wewnątrz miasta wojsko radzieckie zdobywało szturmem). Wszystkich trzeba było zaopatrzyć, leczyć i wyżywić, doba za dobą. Trwało to bez wytchnienia prawie sześć tygodni, do 4. marca, kiedy to wpadli tam żołnierze radzieccy „szukając germańca”. S. Sujkowska nie miała nawet gdzie wracać, nie miała już poprzesiedleniowej suteryny przy ul. Groblowej, gdyż kamienicę właśnie celowo zburzono, podkładając torpedy.

Nasza bohaterka pracowała nadal w odtworzonym Szpitalu Miejskim jako asystent oddziału chirurgicznego jako prowadząca pododdział chirurgii dziecięcej a także pracownię rentgenowską. Po dwóch latach, we wrześniu 1946 r. rozpoczęła stacjonarną specjalizację w Akademii Medycznej w Gdańsku według ustalonego trybu, uzyskując I stopień z chirurgii dziecięcej oraz II stopień z radiologii (VIII 1948 r.). Po powrocie, jako uprawnionej specjalistce powierzono Jej teraz (koniec roku 1948) duży zakład radiologii diagnostyczno-terapeutycznej Wydziału Zdrowia (przy ul. Wybickiego), gdzie był także aparat do

naświetlań rentgenowskich. Etat opiewał tylko pięć godzin pracy, wobec czego pracowała jeszcze od 1 IX 1949 r. na ćwierci etatu jako lekarz w zakładzie opiekuńczo-wychowawczym Sióstr Elżbietanek przy ulicy Waryńskiego, a już wcześniej od 25 X 1948 r. po południu w szpitalu więziennym jako radiolog. Stykała się tam z więźniami politycznymi tego okresu czyli działaczami antykomunistycznymi i pomagała im w różny sposób w miarę swoich możliwości przez (różne ulgi w pracy, dodatkowe diety i spacer, grypsy, przekazywanie wiadomości rodzinom. Działalność tę, po zwycięstwie Solidarności, opisywał wielokrotnie na łamach prasy były więzień grudziądzkiego zakładu karnego, harcmistrz Władysław Andrusikiewicz.

Po dwunastu latach (1960 r.) wzorowej pracy i rozbudowy zakładu rentgena w dawnym gmachu Ubezpieczalni Społecznej, doczekała się S. Sujkowska wypowiedzenia przez ówczesnego kierownika Wydziału Zdrowia, lek. med. Jerzego Ciszewskiego z przyczyn raczej politycznych niż leczniczych. Była bowiem bezpartyjną i działaczką katolicką. Fakt ten zakłócił w znaczny sposób Jej dotychczasowy ustabilizowany tryb pracy i życia.

Kontynuując pracę w swojej specjalizacji radiologa zmuszona została dojeżd-

dzać własnym autem przez dwa kata do szpitali w Brodnicy i Łasinie, dopóki nie nastąpiła stała i na miejscu praca radiologa w Rejonowej Przychodni Lekarskiej

*Obraz Salomei Sujkowskiej w Galerii Honorowych Obywateli Grudziądza
autorka Maja Wolf (sala posiedzeń grudziądzkiego Ratusza)*

Polskich Kolei Państwowych. Tutaj był niesprawny w pełni aparat rentgenowski, emitujący promienie X. Dlatego, po sześciu latach, wykryto u Niej chorobę popromienną z uszkodzeniem szpiku kostnego, będącą chorobą zawodową po pracy w warunkach szkodliwych dla zdrowia. Szczególnie niebezpieczne były wówczas bezpośrednie prześwietlenia płuc i długotrwałe prześwietlenia żołądków. A takich prześwietleń dokonała tysiące. Wobec tego przeszła w 1966 roku do poradni medycyny pracy i badała nowo wstępujących do pracy i przeprowadzając badania okresowe. Równocześnie w szpitalu więziennym przeszła z radiologa na etat asystenta oddziału chirurgicznego, ale nadal opisywała tylko zdjęcia rentgenowskie. Miała teraz całodobowe dyżury lekarskie, średnio raz w tygodniu, ale także w niedziele i święta. Aż dziw, że S. Sujkowska znalazła jeszcze siły i czas na pracę społeczną. W ciągłej całodziennym trudzie mijał dzień po dniu, aż do emerytury w przychodni kolejowej w 1979 roku (przepracowała tam 18 lat), po osiągnięciu 67 lat życia, Ale w szpitalu więziennym pracowała nadal do 30 września 1993 roku, czyli przez 45 lat (18 lat jako

radiolog i 27 lat w oddziale chirurgicznym). Nadal wykonywała zabiegi operacyjne. Także nadal pracowała w zakładzie sióstr Elżbietanek i to już przeszło 45 lat (zaświadczenie z 29 III 1994 r., w którym widnieje, że pracuje nadal). Była więc prawdziwym tytanem pracy. Mimo tej intensywnej nie raz pracy zawodowej Salomea Sujkowska wiele czasu poświęcała działalności społecznej. Co prawda nie tak bardzo nie ciągnęło ją do domu. Była niezamężną, matka umarła w 1953 roku, a młodsza siostra Eugenia prowadziła całkowicie gospodarstwo domowe w małym mieszkaniu przy ul. Wojska Polskiego 24 m. 24.

Wymieńmy więc organizacje, do których należała:

- Koło Opieki nad Zabytkami PTTK (od IX 1958 społeczny opiekun zabytków)
- Polskie Towarzystwo Turystyczne – Krajoznawcze PTTK
- Związek Zawodowy Pracowników Służby Zdrowia
- Polski Czerwony Krzyż
- Polskie Towarzystwo Geograficzne
- Towarzystwo Przyjaźni Polsko-Francuskiej
- Związek Zawodowy Pracowników PKP
- Grudziądzkie Towarzystwo Kultury
- Koło Miłośników Dziejów Grudziądza (współzałożycielka)
- Liga Obrony Kraju przy PKP (przewodnicząca koła przy przychodni)
- Towarzystwo Opieki nad Zwierzętami
- Światowy Związek Żołnierzy Armii Krajowej ŚZŻAK
- Fundacja na Rzecz Tradycji Jazdy Polskiej
- Klub Historyczny przy Fundacji gen. Elżbiety Zawackiej

Salomea Sujkowska wielce aktywna była w organizacjach katolickich, a więc w Akcji Katolickiej, w grudziądzkim i diecezjalnym Centrum Caritas, a szczególnie w działaniach swojej parafii kościoła Marianów pod wezwaniem Niepokalanego Serca Najświętszej Marii Panny przy ulicy A. Mickiewicza nr 43. Z Jej inicjatywy i aktywności w Komitecie organizacyjnym, powstał tam w 1981 roku Klub Inteligencji Katolickiej, który ustanowił potem nagrody im. ks. Janusza Pasierba (1929-1983), niegdyś księdza wikarego w tej parafii. Pierwszą nagrodę przyznano w 1996 roku.

Oprócz tego Salomea była uczestniczką wielu ad hoc wybieranych komitetów, jak np. odbudowy kościoła św. Ducha czy komitetu starającego się o przyznanie kościoła poewangelickiego katolikom. Jeździła nawet w delegacji w tym celu do władz w stolicy z księdzem Franciszkiem Opieczonkiem (1915-1997). Była też inicjatorem powstania obelisku przy alejach 23 Stycznia, poświęconego gen. Józefowi Hallerowi i Hallerczykom (23 I 1995 r.), a także tablicy upamiętniającej por. Zyg-

munta Koźlikowskiego, komendanta Inspektoratu ZWZ/AK Grudziądz, odsłoniętej w 1993 roku.

Swoją działalność dla dobra społeczeństwa potwierdzała w niezwykle sposób, a mianowicie konkretnymi darowiznami. Wymieńmy je:

- witraże do okien dawnego refektarza w ratuszu
- drogi sprzęt do oddziału chirurgii dziecięcej III 1996 (dwie pompy infuzyjne, monitor)
- rodzinną parcelę przy cmentarzu we Wąbrzeźnie z przeznaczeniem pod pomnik „ofiar konspiracji”
 - auto osobowe zaprzyjaźnionym siostronom Elżbietankom dla szybkiego dotarcia do podopiecznych
- ufundowała w 1996 roku stypendium dolarowe (ze spadku w USA) dla studentów astronomii z Ziemi Chełmińskiej im. Dra Jana Sujkowskiego, który żywo interesował się wszechświatem.

W trakcie siedemdziesięciu siedmiu lat życia Salomea Sujkowska była wielokrotni nagradzana za swoją działalność zawodową i społeczną. Spróbujmy zestawić te:

- Zasłużony Działacz PTTK
- Odznaka „25 lat pracy w PTTK”
- Za wzorową pracę w Służbie Zdrowia
- Srebrna i brązowa odznaka „Zasłużony Działacz LOK”
- Przewodzący Kolejarz
- Złoty Krzyż Zasługi - 1957 r.
- Papieski medal „Pro Ecclesia et Pontifice” - 27 VI 1968 r., medal nadał papież Paweł VI
- Złota Honorowa Odznaka PTTK - 20 XI 1976 r.
- Krzyż Komandorski Orderu Odrodzenia Polski - 28 XII 1979 r.
- Zasłużony Działacz Turystyki - 12 X 1987 r.
- Zasłużony Lekarz PRL - tytuł nadany przez Radę Państwa 15 III 1989 r.
- Honorowy Obywatel Grudziądza - 10 VI 1992 r.
- Krzyż Armii Krajowej - 11 IV 1995 r.

Zmarła 29 października 1996 roku (czyli w 2021 roku minie 25 lat) po długiej, ciężkiej chorobie w oddziale wewnętrznym Szpitala Miejskiego. Zaczęła tutaj swoją pracę zawodową i skończyła życie. Pogrzeb Jej w dniu 2 listopada stał się prawdziwą manifestacją pożegnania Honorowego Obywatela (Honorowej Obywatelki) naszego Miasta oraz podziękowania za Jej dobroć. Spoczęła w grobowcu rodzinnym obok Rodziców. Nr grobu: sektor 35, rząd 1, miejsce 2.

C Z E Ś Ć J E J P A M I Ę C I

Grób Salomei Sujkowskiej na cmentarzu parafialnym przy ul. Cmentarnej w Grudziądzu.

Notatki

(L.B.S.)

Redakcja: Tadeusz Rauchfleisch, Janusz Hinz. Logo KMDG wykonał Grzegorz H. Rygielski.